Trafikutskottets betänkande 1985/86:5

om tilläggsbudget I (prop. 1985/86:25 bil. 3)

TU
1985/86:5

Sammanfattning

Under punkten 1 (statens järnvägar) tillstyrker utskottet att regeringen får begärt bemyndigande att medge statens järnvägar att lämna aktieägartillskott till AB SMART med 1 675 000 kr. SMART AB (Scandinavian Multi Access Reservation System for Travel agents) är ett företag som SJ bildat tillsammans med flygbolagen SAS och Braathens SAFE för att få en enhetlig dataterminalutrustning hos resebyråerna i Skandinavien.

Under punkten 2 (Järnvägskoncessioner m. m.) tillstyrker utskottet att riksdagen antar ett inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag om rätt att anlägga enskilda järnvägar m. m. Förslaget innebär att var och en skall ha rätt att anlägga en enskild järnväg, tunnelbana eller spårväg för allmän trafik utan särskilt tillstånd (koncession) av regeringen. Tidigare beviljade koncessioner eller motsvarande tillstånd skall dock alltjämt gälla med undantag för skyldigheten att upprätthålla viss trafik (trafikeringsplikt).

Under punkten 3 (televerkets investeringar) tillstyrker utskottet den ändrade omfattning av televerkets investeringar under budgetåret 1985/86 som förordas i propositionen. Som främsta motiv för ändringen anges den oväntat snabba ökningen av efterfrågan på teletjänster som skett, vilket dock innebär att verkets investeringar för nämnda budgetår nu beräknas till 6 440 milj. kr. mot tidigare beräknade 5 284 milj. kr. Även för de två följande åren beräknas investeringarna behöva höjas avsevärt i förhållande till vad som tidigare angivits i treårsplanen och i årets budgetproposition. Till frågan härom avser regeringen dock att återkomma senare.

Slutligen tillstyrker utskottet under punkten 4 (Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut) att ett reservationsanslag om 1 950 000 kr. anvisas. Medlen erfordras för att Sverige skall kunna hålla aviserade betalningsregler beträffande vårt medlemskap i Eumetsat (European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites).

SJÄTTE HUVUDTITELN

Järnvägar

1. **Statens järnvägar**. Regeringen har i proposition 1985/86:25 bilaga 3 (kommunikationsdepartementet) under punkt 1 (s. 14–15) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att medge att statens järnvägar lämnar

aktieägartillskott till AB SMART med 1 675 000 kr.

Statens järnvägar (SJ) har i en skrivelse den 17 september 1985 hemställt om medgivande att få dels teckna aktier för 2 milj. kr. i SMART AB, dels lämna SMART AB ett aktieägartillskott på 1 675 000 kr.

SMART AB är ett företag som SJ bildat tillsammans med flygbolagen SAS och Braathens SAFE för att få en enhetlig dataterminalutrustning hos resebyråerna i Skandinavien. SMART (Scandinavian Multi Access Reservation System for Travel agents) är ett datakommunikationssystem där resebyråerna – från en och samma typ av terminal, SMART-terminalen – kan kommunicera med flera olika reseproducenters datasystem för platsbeställning och biljettering.

Av propositionen framgår att aktiekapitalet i SMART AB för närvarande är 4 milj. kr. Det har visat sig med hänsyn till den balansomslutning som bolaget numera redovisar att aktiekapitalet borde förstärkas betydligt. Som erforderligt aktiekapital har 20 milj. kr. bedömts nödvändigt, vilket innebär en ökning med 16 milj. kr., varav 12 milj. kr. faller på SAS och 2 milj. kr. på vardera SJ och Braathens.

SJ har tidigare för verksamheten år 1983 medgetts tillskjuta av driftmedel ett aktieägartillskott på 1 milj. kr. (prop. 1983/84:125 bil. 4, TU 27, rskr. 315). Bakgrunden var då vissa förseningar i leverans- och installationsplanen. Även för år 1985 har ägarna bedömt att ett aktieägartillskott erfordras för att undvika skyldigheten att upprätta likvidationsbalansräkning. Anledningen till situationen har varit stora problem med installerad utrustning, vilket haft till följd att leverantören fått avbryta installationen ett antal månader för att avhjälpa felen.

Utskottet. Som föredragande departementschefen framhållit är det angeläget att SJ kan utveckla sitt biljett- och bokningssystem. Utskottet tillstyrker därför förslaget samt hemställer

att riksdagen bemyndigar regeringen att medge att statens järnvägar lämnar aktieägartillskott till AB SMART med 1 675 000 kr.

2. **Järnvägskoncessioner m. m.** Regeringen har under punkt 2 (s. 15–18) föreslagit riksdagen att anta ett inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag om rätt att anlägga enskilda järnvägar m. m.

Lagförslaget har tagits in som *bilaga* till detta betänkande.

Av propositionen framgår att för närvarande – utan stöd av föreskrift i lag eller annan författning – tillstånd (koncession) av regeringen krävs för att anlägga en enskild järnväg, tunnelbana eller spårväg som är avsedd för allmän trafik. Denna ordning sägs mindre väl stämma överens med den i regeringsformen (1 kap. 1 § tredje stycket) inskrivna legalitetsprincipen som innefattar ett krav, om än inte absolut, på stöd i lag när det gäller offentlig maktutövning. Vidare är det enligt föredraganden inte heller längre behövligt att uppställa något krav på koncession i detta sammanhang. Som skäl härför anges dels att nuvarande föreskrifter som gäller i fråga om anläggandet och driften av nämnda slags spåranläggningar i tillräcklig mån fyller de syften som koncessionerna är avsedda för, dels att några nya sådana spåranläggningar sannolikt inte kommer att anläggas i någon större omfatt-

ning inom överblickbar framtid. Det bör därför framdeles stå envar fritt att utan särskilt tillstånd (koncession) av regeringen anlägga enskilda järnvägar, tunnelbanor eller spårvägar avsedda för allmän trafik.

Vidare föreslås att skyldighet för innehavare av enskilda järnvägar, tunnelbanor eller spårvägar att upprätthålla viss trafik (trafikeringsplikt) som följer av koncessioner eller motsvarande tillstånd av Kungl. Maj:t eller regeringen inte längre skall gälla. Den i tillstånden intagna trafikeringsplikten är nämligen ett mycket relativt begrepp, eftersom det nästan undantagslöst saknas anvisning om den omfattning trafiken skall ha för att trafikeringsplikten skall vara uppfylld. I realiteten ankommer det alltså på innehavaren av spåranläggningen att själv avgöra trafikens omfattning.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot föredragandens uttalanden i här berörda frågor samt hemställer

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om rätt att anlägga enskilda järnvägar m. m. (bilaga).

Telekommunikationer

3. **Televerkets investeringar.** Regeringen har under punkt 3 (s. 18–20) föreslagit riksdagen att godkänna den ändrade omfattning av televerkets investeringar under budgetåret 1985/86 som föredragande departementschefen har redovisat i propositionen.

Riksdagen beslutade (prop. 1984/85:100 bil. 8, TU 28, rskr. 382) den 4 juni 1985 att godkänna vad föredragande departementschefen förordat om inriktningen och omfattningen av televerkets investeringar under perioden 1985/86–1987/88 samt bemyndigade regeringen att besluta om avvikelser därifrån. Samtidigt beslutade riksdagen att godkänna att verkets verksamhet inriktas på de servicemål, soliditets- och räntabilitetsmål som angavs i televerkets treårsplan för budgetåren 1985/86–1987/88.

I en skrivelse den 17 juni 1985 till regeringen har televerket hemställt om godkännande av vissa angivna avvikelser i fråga om investeringar och finansieringsbehov under budgetåret 1985/86 från vad som angavs i televerkets treårsplan för budgetåren 1985/86–1987/88. En oväntad, snabb ökning av efterfrågan på teletjänster är det främsta motivet till att verkets investeringar för budgetåret 1985/86 nu beräknas till 6 440 milj. kr. mot tidigare beräknade 5 284 milj. kr. Även de två följande åren beräknas investeringarna behöva höjas avsevärt i förhållande till vad som angavs i treårsplanen och i budgetpropositionen 1984/85:100. Lånebehovet ökar under budgetåret 1985/86 till följd av de ökade investeringarna, och televerkskoncernens soliditet beräknas därmed i förhållande till tidigare bedömning sjunka från 69 % till 63,6 % budgetåret 1985/86.

Av propositionen framgår att föredraganden nu bedömer avvikelserna från den tidigare för riksdagen redovisade treårsplanen vara så stora att de bör underställas riksdagens prövning. De avvikelser som avser budgetåret 1985/86 tas upp i detta sammanhang. Avvikelserna budgetåren 1986/87 och 1987/88 anses böra behandlas i budgetpropositionen 1986.

Det konstateras i propositionen att efterfrågan på telekommunikation – mätt som antal samtalsmarkeringar – ökade betydligt mer under 1984/85 än vad televerket förväntat. Trafiken ökade med hela 7 % jämfört med beräknade 3 %. Detta har på sina håll under vissa tider lett till framkomlighetsproblem i telenätet. Bl. a. mot denna bakgrund har televerket reviderat sina prognoser och förväntar nu att trafiken i telefonnätet under de närmaste åren skall öka med 5 % per år mot tidigare förutsedda 3 % per år. Det är enligt föredraganden klart att efterfrågeökningen måste mötas med anpassningar av nätet så att en hög framkomlighet bibehålls i genomsnitt och så att de framkomlighetsproblem som på sina håll under vissa tider uppkommit i nätet elimineras. För detta krävs såväl omfattande personella insatser som investeringar i nätanläggningar.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att man bör fästa utomordentligt stor vikt vid att televerkets service hålls på en hög nivå. Framkomligheten i nätet måste således vara god över hela landet och under alla tider på dygnet. Med hänvisning härtill och med godtagande jämväl av vad föredraganden under denna punkt i övrigt förordat hemställer utskottet

att riksdagen godkänner den ändrade omfattning av televerkets investeringar under budgetåret 1985/86 som föreslås i propositionen.

Övriga ändamål

4. **Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt 4 (s. 20–21) – avseende vissa kostnader för Sveriges medlemskap i Eumetsat (European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites) – samt hemställer

att riksdagen till *Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag på 1 950 000 kr.

Stockholm den 21 november 1985

På trafikutskottets vägnar

Kurt Hugosson

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Olle Östrand (s), Olle Grahn (fp), Sven-Gösta Signell (s), Per Stenmarck (m), Rune Johansson (s), Margit Sandéhn (s), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Sten-Ove Sundström (s), Agne Hansson (c), Rune Thorén (c) och Jan Jennehag (vpk).

Propositionens förslag

Förslag till

Lag om rätt att anlägga enskilda järnvägar m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Var och en har rätt att utan särskilt tillstånd (koncession) av regeringen anlägga en enskild järnväg, tunnelbana eller spårväg för allmän trafik.

I fråga om elektriska anläggningar finns särskilda föreskrifter.

2 § Tidigare av Kungl. Maj:t eller regeringen beviljade tillstånd (koncessioner) att anlägga sådana anläggningar som avses i 1 § skall alltjämt gälla med undantag för skyldighet att upprätthålla viss trafik (trafikeringsplikt).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.